

HORDALAND STATSADVOKATEMBETER

Riksadvokaten
Postboks 8002 Dep.
0030 OSLO

Deres ref.: 2016/001122-031

Vår ref.:201701402 ESN/etj

2. januar 2018

EVALUERING AV TRANSOCEAN-SAKEN – HØRINGSUTTALELSE FRA HORDALAND STATSADVOKATEMBETER

Det vises til rapport av 1. juni 2017 fra eksternt utvalg til gjennomgang av Økokrims etterforskning og irettføring av den såkalte Transocean-saken, oversendt for høring ved riksadvokatens brev av 21. september 2017. Det er i høringsbrevet særlig vist til de 9 foreslåtte tiltak og anmodet om merknader til disse. Det var satt frist tiol 31.12.17 for høringsuttalelse, vi beklager forsinket oversendelse.

Hordaland statsadvokatembeter vil innledningsvis fremheve at Transocean-saken i seg selv er så vidt spesiell at det er grunn til å advare mot å innføre generelle ordninger eller endre vesentlig på politi og påtalemyndighets arbeidsmetodikk basert på én sak og dens utfall alene.

For **tiltak 1, 2 og 3** hhv. innførsel av rutiner som sikrer tilstrekkelig sammensatt kompetanse, forsvarlig bemanning og forsvarlig fremdrift, tiltres dette herfra. En forutsetning som at "fremdrift kan ikke bli skadelidende pga. manglende bemanning" synes imidlertid å trekke i retning av at politiet ved oppstart av en sak ikke skal la seg affisere av andre saker som dukker opp etterpå. For ordinære politidistrikt som ikke kan begrense sin belastning ved å unnlate å ta inn nye saker, vil en slik forutsetning være umulig. Også Økokrim bør kunne utvise den fleksibilitet som ligger i å ta ned aktivitet i en sak til fordel for en annen.

Vi vil derfor fremheve viktigheten av at etterforskningsenhetene som skal ha ansvar for alvorlig kriminalitet – også økonomisk kriminalitet – har tilstrekkelig bemanning til å kunne utvise fleksibilitet og håndtere "oppdukkende mål" ved siden av pågående planlagte etterforskninger. Vi har ved gjennomgang av rapporten også lest Økokrims evaluering av 15. september 2017. De endringer som er gjort i Økokrims arbeid for å sikre kompetanse, forsvarlig bemanning og forsvarlig fremdrift synes adekvate.

I nedskalert form vil mye av de samme virkemidler kunne være anvendelig med etterforskningsteam i politidistriktene. Mye er allerede på plass så som faste saksmøter, arbeidssiktelse, føring av bevisnotat og hendelseslogg. Pålegg om etterforskningsplan er allerede gitt i alvorlige straffesaker gjennom riksadvokatens direktiver.

Hva angår rutiner for sikring av forsvarlig fremdrift, antas innførsel av styringsgruppe for store saker å bli for vidløftig ved politidistriktene. Det synes ut fra det økokrim beskriver, som et adekvat virkemiddel for en slik organisasjon. Politidistriktene er imidlertid organisert med linjeledelse og overordnet påtaleledelse som i forhold til særlig ressurskrevende saker vil måtte ha et eget ansvar for å påse at der er tilstrekkelig fremdrift. Den høyere påtalemyndighet orienteres regelmessig om opprettelsen av alvorlige straffesaker og tilsendes

fremdriftsplaner. Således vil faste møteregimer ved politidistriktene og oppfølging fra allokerte statsadvokater til saken allerede på etterforskningsstadiet, kunne være adekvate virkemidler for å påse forsvarlig fremdrift i større straffesaker utenfor Økokrims regi.

Utvalgets forslag til **tiltak 6** har som grunnleggende premisse at embetsleder har et overordnet ansvar for det påtalemessige skjønn. For Økokrim er det antatt at økokrimsjefen har instruksjonsmyndighet ovenfor statsadvokatene basert på riksadvokatens inspeksjonsrapport fra 2. mars 2012. Hvorvidt embetsledere ved de geografiske statsadvokatembeter har tilsvarende instruksjonsmyndighet har tidligere ikke vært slått fast. Ved forslag til ny straffeprosesslov er det i § 2-9 (2) foreslått lovfestet instruksjonsmyndighet og omgjøringsmyndighet til embetsleder. Vi vil i den anledning vise til vår høringsuttalelse til ny strpl. der vi i pkt. 4.4. argumenterer for at det pr. i dag kan være diskutabelt om foreligger slik instruksjon- eller omgjøringsmyndighet og at det heller ikke i fremtid bør være slik. Vi er oppmerksom på at riksadvokaten i sin høringsuttalelse støtter forslaget til lovfesting av instruksjons- og omgjøringsadgang til embetsleders. Vi vil imidlertid fastholde at den enkelte statsadvokats autonomi i forhold til enkeltsak bør bestå.

Utvalgets forslag til **tiltak 7** er at alle påtalemessige avgjørelser som er av en viss viktighet må vurderes av mer enn en statsadvokat. Dette er videre presisert til minst å være spørsmål om tiltale og vurdering av anke. Vi antar at også spørsmål om henleggelse i tilfelle skulle vurderes tilsvarende.

Det er videre foreslått at i saker av "særlig viktighet" bør påtalevedtak gå gjennom flere ledd. Dette vil i tilfelle sikre at en annen institusjon enn den som har stått for etterforskningen, treffer endelig påtalevedtak.

Vi registrerer og har stor forståelse for Økokrims innvendig om at den statsadvokat som har deltatt under etterforskningsfasen har en innsikt i sakens detaljer og de sentrale bevis som en etterkommende statsadvokat ikke vil få "i nærheten av". Ved disse embeter har vi hatt til behandling flere store økonomiske straffesaker herunder særlig omfattende skattesak. I det aktuelle tilfellet var saken etterforsket og påtalebehandlet i politiet og ble oversendt hertil med innstilling dog slik at vedkommende statsadvokat som var allokert til saken, deltok i noen grad på møtevirksomhet under den avsluttende del av etterforskningen. Vi vil fastholde at det ville være umulig å treffe et påtalevedtak på selvstendig grunnlag uten å ha tett samarbeid med etterforskende enhet i en slik sak. Et forslag om fullstendig uavhengighet mellom etterforskende og avgjørende instans slik vi oppfatter tiltaket å være ment ved formuleringen "flere ledd", fremstår derfor for oss både lite formålstjenlig og ekstremt tidkrevende.

Ved så vidt omfattende saker vil en regelmessig måtte sette på to statsadvokater til utførelse av aktoratet og det vil være naturlig at de to statsadvokatene også samarbeider om påtalevedtaket. En av disse vil være sakens påtaleansvarlige, den andre vil være statsadvokat på saken, men uten formell beslutningsmyndighet på påtalevedtaket. Det vil imidlertid være helt naturlig – og pålagt – at de ved gjennomgang ved saken forut for påtalevedtak utøvde kritisk aktivitet til hverandres arbeid og vurderinger.

Denne form for vurderingskontroll foretas allerede i dag ved disse embeter ved flere sakstyper. Voldtektssaker bes f.eks. regelmessig vurdert av to statsadvokater forut for at den påtaleansvarlige treffer beslutningen.

For saker hos Økokrim vil vi mene at det riktige må være at vedkommende statsadvokat som har hatt ansvaret for saken, også treffer beslutning om påtalevedtaket. Vi registrerer av Økokrims brev av 15. september 2017 at Økokrim bruker styringsgruppen til en kvalitetssikring av påtaleansvarliges beslutning. Hordaland statsadvokatembeter kan, som over nevnt, vanskelig se for seg at det opprettes styringsgrupper knyttet til saksbehandling

her. På den annen side vil saker som behandles ved regionale statsadvokatembeter allerede være i en annen instans enn den etterforskende og således fylle forutsetningen i tiltaket om behandling i et annet ledd.

Vi vil sterkt anbefale at Økokrim får beholde ordningen med at statsadvokater integrert i etterforskningen, senere treffer påtalevedtaket. Etter vår oppfatning er kvalitetssikringen ivaretatt gjennom den beskrevne styringsgruppen. Det voldsomme tap av kunnskap som skjer ved overføring fra et nivå til et annet i saker med så store informasjons-mengde vil måtte kompenseres med stort tidsbruk og ressurspådrag i neste ledd. Kravet til forsvarlig fremdrift vil selv da måtte bli betydelig skadelidende dersom den som til slutt skal treffe beslutningen skal være like informert som saksansvarlig statsadvokat under etterforskningen.

Det skal i denne sammenheng fremheves at statsadvokatrollen i Økokrim er kommet i stand på bakgrunn av de erfaringer en trakk fra økonomisakene forut for opprettelsen av Økokrim. Det ble ansett som helt nødvendig med statsadvokat integrert i etterforskningen. Ordningen er også i tråd med strpl. § 225. Statsadvokaten kan i enhver sak tre inn i en etterforskning og styre denne og overta behandlingen av sak fra politiet jf strpl. § 59. Det vil være ved helt spesielle saker at en statsadvokat ser behov for å gå tungt inn i etterforskningen og følge denne frem til egen påtaleavgjørelser. Økokrim er opprettet nettopp for svært spesielle saker der det kreves spisskompetanse av statsadvokaten innenfor svært smale fagfelt.

Med de regimer som er beskrevet i Økokrims brev av 15. september 2017, mener vi det må være forsvarlig å opprettholde dagens system.

Utvalgets forslag til **tiltak 8** gjelder finansiering av etterforskning og irettføring. Vi legger til grunn at finansieringen av etterforskningen av Transocean-saken var svært spesiell og en engangs hendelse. Vi er enig med utvalget i at den var uheldig.

Utvalgets forslag til **tiltak 9** gjelder bruk av eksternt personell i etterforsknings- og irettføringsfasen. Det er ikke helt uvanlig at politi benytter seg av annen offentlig fagkompetanse ifb. med etterforskning. Dette skjer f.eks. innen ulykkesetterforskning der en knytter til seg fagkompetanse fra f.eks. luftfartsmyndighetene, veivesenet eller annen særlig faginstusjon. I økonomisaker vil skatteetaten være en instans der det er naturlig å hente bistand fra. At skatteetaten skal ha "selvstendig interesse i saken" er vi ikke uten videre enige i.

Skatteetaten har et selvstendig ansvar for å ivareta et bestemt regelverk på samme måte som Fiskeridirektoratet og/eller Kystvakten vil ha ansvar for ivaretagelse av fiskerireglene. Vi kan ikke se at disse instanser skal ha mer selvstendig interesse av sakens utfall enn politi og påtalemyndighet som har ansvaret for den strafferettslige oppfølging av et lovbrudd. Det offentliges interesse i at saken forfølges med mest mulig kunnskap om det aktuelle regelsett og praksis på området, bør i denne sammenheng være avgjørende.

Påtalemyndighetens krav til objektivitet vil i denne sammenheng måtte omfatte en plikt til å påse at de aktører en knytter til seg opptrer objektivt. Påtalemyndigheten skal i tillegg selvsagt foreta en selvstendig vurdering av saken uavhengig av den eller de instanser det er hentet bistand fra. Det offentliges interesse i et objektivt riktig resultat bør være styrende og bør tilsi at etterforskningsledelsen får anledning til å knytte til seg annen offentlig kompetanse der dette behøves. Vi har i denne sammenheng ingen innvendinger til at det treffes skriftlige avtaler for å sikre objektivitet og ansvarsfordeling.

Som det fremgår er vi gjennomgående enige med de tiltak som foreslås for så vidt angår ansvarlig bemanning, fremdrift og resultat. Vi vil imidlertid advare mot å rukke ved selve det etablerte system for etterforskning av alvorlige økonomiske straffesaker enten dette skjer i Økokrims regi eller ved lokale politidistrikt. Statsadvokatens rolle bør være med full beslutningsmyndighet enten han er på det etterforskende nivå (Økokrim) eller mottar innstilling fra politiet (regional statsadvokat).

Det bør skje behandling med to statsadvokater, men slik at en statsadvokat er påtaleansvarlig og den andre tilføres saken som "second opinion" og evt. bistand ved irrettføringen. De to statsadvokatene bør i tilfelle behandle saken parallelt og ikke uavhengig av hverandre. De tiltak Økokrim har beskrevet i sitt tilsvaret til utvalgets rapport fremstår for øvrig adekvate og tilstrekkelige. Det bør stadig være anledning til å benytte kompetent personell fra offentlige fagmiljøer i forbindelse med behandling av saker opprettet etter anmeldelse fra disse miljøene.

Eirik Stolt-Nielsen